

РОЗВИТОК ІННОВАЦІЙ ЯК ДЖЕРЕЛО ІНТЕНСИФІКАЦІЇ ВИРОБНИЦТВА

Ульяницька О.В.

Донбаський державний технічний університет

У статті досліджуються фактори інноваційного впливу на інтенсифікацію промислового виробництва, створення конкурентоспроможної продукції (робіт, послуг) суб'єктами всіх форм власності, в тому числі підприємствами малого та середнього бізнесу.

Курс динамічного розвитку економіки України потребує, насамперед, науково–технічних нововведень у всі сфери господарської діяльності виробничого комплексу держави. Особливого значення нововведення набувають в останній час, коли об'єктивні чинники потребують широкомасштабної боротьби за енергоресурси в промисловому виробництві і побуті. Саме нові технології, матеріали, обладнання, матеріали, новітні способи виробництва обумовлюють суттєве підвищення якості продукції, поліпшення її конкурентоспроможності, збільшення обсягів виробництва при мінімальних затратах матеріальних, енергетичних і людських ресурсів.

Однак, в Україні інноваційні процеси ще й досі не набули належного прискорення, а державна інноваційна політика не стала одним з пріоритетних напрямків економічної стратегії держави. Помітні зрушення з точки зору стратегічної перспективи повинен внести прийнятий Верховною Радою в листопаді 2005 року Закон України “Про внесення змін в Закон України “Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків” і інші закони України”.

В світовому розумінні технопарки – це особлива організаційна форма бізнесу, яка дозволяє з'єднати в єдиний ланцюжок наукові дослідження, інноваційну діяльність і виробництво. Саме тому технопарки є локомотивами науково – технічного прогресу в США, Японії, країнах ЄС, а також Китаї, Індії і Росії. Сьогодні в діяльність технопарків згаданих країн вкладаються величезні фінансові ресурси. Не дивно, що в світовому просторі діє біля трьох тисяч технопарків і інших інноваційних структур подібного типу.

У сусідній Польщі функціонує 14 технопарків, вісім з яких створені після вступу до ЄС. В нашій державі діє 8 технопарків (у 1999 році Україна мала лише 4 технопарки). У спільному китайсько–українському технопарку (провінція Шаньдунь) співпрацюють науковці Національного технічного університету “КПІ”, Херсонського університету і Харківського інституту шовкознавства.

Українські технопарки це також форма інноваційної діяльності, в рамках якої реалізуються проекти, що потребують значних витрат на наукові дослідження, потім на втілення у виробництво результатів цих досліджень. В своїй більшості технопарки України створені при крупних вищих технічних навчальних закладах, наприклад технопарк ДонНТУ “Унітех”.

Оскільки бюджетних коштів для суттєвої підтримки діяльності в нашій державі не достатньо, то необхідно створювати привабливі умови для потенційних вітчизняних і, особливо, іноземних інвесторів. Так корпорація “Індустріальний союз Донбасу” (ІСД) інвестує чималі кошти в сучасні наукоємні енергозберігаючі та екологічно ощадливі технології металургійного виробництва. Відомо, що внаслідок низького технологічного рівня металургійної галузі, на виробництво 1 тони сталі в Україні використовується 52,8 людино-годин, тоді як в Росії – 38,1, а в Німеччині – 16,8 людино–годин. Керівництво корпорації ІСД взяло курс на повну реконструкцію, а фактично на створення сучасного високотехнологічного підприємства – ВАТ “Алчевський металургійний комбінат”. Уже в 2005 році стала до ладу перша із двох намічених дворівчачова машина безперервного лиття слябових заготовок (МБЛЗ), на що витрачено 262 млн. доларів США. Лише 30% цієї суми – кошти зароблені підприємством, решта – це інвестиції фінансових структур, в тому числі і закордонних фірм. Реалізація ідеї конвертор – МБЛЗ стала можливою після залучення на ВАТ “АМК” іноземного капіталу австрійської фірми “Voest Alpine” – світового добувника (понад 60%) металургійних конверторів. Вартість одного комплексу конверторного цеху становитиме майже 550 млн. доларів США. Повну реконструкцію, а точніше побудову нового комбінату намічено закінчити у 2009 році і обійдеться вона корпорації ІСД (за попередніми показниками) 1 млрд. дол. США. Керівництво корпорації вважає ці величезні (36% вартості “Криворіжсталі”, проданої фірмі “Metal Group”) кошти своєрідними інвестиціями в майбутнє стабільне благополуччя колективу комбінату, регіону Луганщини і, звісно, самої

корпорації. Річна продуктивність ВАТ “АМК” зростає до 7,5 млн. т товарного металу.

Розглянемо ще такий приклад. Реалізація інноваційного проекту конвертор – МБЛЗ на ВАТ “Єнакієвський металургійний завод” не тільки інтенсифікувала виробництво, але й знизила собівартість продукції на 40 грн. За тону товарного сортового прокату. Саме тому інновації на промисловому підприємстві – це кінцевий результат запровадження нововведень з метою отримання економічного, соціального, науково-технічного, екологічного та інших ефектів господарської діяльності [1]. Стратегія інноваційного розвитку повинна реалізовуватись не тільки металургійними підприємствами Донбасу, але й всього гірничо-металургійного комплексу України [2].

Прискорене використання резервів інноваційної діяльності притаманне не лише крупним корпораціям і фірмам, але й підприємствам малого та середнього бізнесу. Показовими у цьому відношенні являються розвинені країни: США, Японія, Корея, в яких діє немало інноваційних фірм.

Піднесення малого бізнесу в цих державах найінтенсивніше відбувалося в галузях новітніх техніко-технологічних зрушень, пов’язаних з інноваційною діяльністю та інформаційними технологіями. Це підтверджується чисельними дослідженнями [3], які свідчать, що малий бізнес є важливим елементом не лише в розвитку традиційних галузей економіки, а й в освоєнні досліджень науково-технічного прогресу. Доказом цього є результати досягнень розвитку малого підприємництва в найбільш економічно потужних країнах світу. Безперечне лідерство тут належить США. За даними Національного дослідницького бюро США малі фірми за 20 років створили у 4 рази більше науково-технічних нововведень на 1 доллар, ніж середні компанії (до 1000 осіб зайнятих) і в 24 рази більше, ніж крупні корпорації (більше 10 тис. осіб персоналу). Витрати на спеціалістів у малих інноваційних фірмах у двічі менші, а в розрахунку на одного працівника вони виробляють у 4 рази більше нововведень, ніж крупні корпорації [5]. В більшості випадків прерогативою малих фірм є початкові стадії нововведень, а за крупними – залишаються найбільш капіталомісткі етапи реалізації інноваційних проектів. Така форма співпраці малого підприємництва та великих фірм зарекомендувала себе як на місцевому рівні, так і по всій країні в цілому.

В Україні малий інноваційний бізнес становить лише незначну частку всього малого підприємництва. Обумовлено це тим,

що в нашій державі розвитку і дослідженню малих інноваційних підприємств (МІП) не приділяється належної уваги ні центральними, ні регіональними структурами влади.

Тенденція зростання кількості МІП така: у 2001 році їх чисельність становила 134, а у 2002 році вже 185 одиниць [2]. По відношенню до загальної кількості малих підприємств у ті ж роки (217930 і 253800 одиниць відповідно). Це надто мало. Наприклад, у США 12,5% усіх малих фірм мають у сфері своєї господарської діяльності інноваційне спрямування. В абсолютному вимірі кількість таких малих підприємств у США сягнула понад 240 тис. одиниць.

Малі бізнесові структури інноваційної діяльності в нашій державі почали створюватися ще за часів СРСР, коли у 1986 – 1988 рр. були прийняті спочатку постанова, а потім Закон про кооперативи. Саме тоді, в кризових умовах так званої перебудови, почали утворюватися наукові кооперативи, що згоди трансформувалися в малі підприємства, господарська діяльність яких спеціалізувалася на створенні інноваційної продукції.

Чіткої статистичної звітності всіх рівнів про діяльність МІП немає. Так Головним управлінням статистики в Луганській області інноваційна діяльність регіону подана в розділі “Наука і інновації”, де виокремлено частку інноваційно активних промислових підприємств у загальній кількості суб’єктів господарювання [6]. Характерні показники статистичних даних представлені в таблиці.

Аналіз показників таблиці свідчить про незадовільний стан інноваційної діяльності промислових підприємств. Так частка інноваційно активних промислових підприємств знизилася з 15,5% у 2001 році до 8,4% у 2004 році, а обсяг інноваційних витрат за цей же період скоротився майже в 1,5 рази. Впровадження прогресивних технологій зменшилося в 2,5 рази. Освоєння виробництва нових видів продукції – у 13 разів. При цьому обсяг реалізованої продукції зріс восьмикратно – з 157905,0 тис. грн. до 1278478,2 тис. грн., що пояснюється тривалістю життєвого циклу інноваційного продукту. Спостерігається тенденція поступового зростання творчої активності в регіоні через подання заявок на видачу та отримання охоронних документів на об’єкти промислової власності.

Таблиця. Основні показники інноваційної діяльності промислових підприємств Луганської області у 2001 – 2004 рр*.

Показники	2001	2002	2003	2004
1. Частка інноваційно активних промислових підприємств у загальній кількості підприємств, %	15,5	13,1	9,4	8,4
2. Загальний обсяг інноваційних витрат у промисловості (у факт. цінах, тис. грн.)	141100,6	49801,2	123251,2	97136,8
3. Обсяг реалізованої інноваційної продукції (у факт. цінах, тис. грн.)	157905,0	311021,4	571878,0	1278478,2
4. Впровадження прогресивних технологічних процесів у промисловості, одиниць	110	46	49	43
5. Освоєння виробництва нових видів продукції у промисловості, одиниць	441	373	92	34
6. Подання заявок на видачу охоронних документів на об'єкти промислової власності, одиниць	199	240	279	246
7. Отримання охоронних документів на об'єкти промислової власності, одиниць	184	237	283	312

Складено автором за джерелом [6]

Стосовно МПП, то у звіті про основні економічні показники діяльності малих підприємств Луганщини наводяться такі дані: кількість малих підприємств з інноваційним спрямуванням у 2003 році становила 9 одиниць, у 2004 – 27 одиниць, їх витрати на інновації – 0,385 млн. грн. і 1,131 млн. грн. відповідно. Трьохкратне щорічне зростання наведених показників не може компенсувати надто низького рівня розвитку МПП в регіоні. Тут тенденції такі ж, як і по державі в цілому.

Отже недостатній рівень інноваційної активності промислових підприємств, а також МПП, створює загрозу економічній безпеці України в умовах зростання конкуренції на світових ринках. Тому на державному рівні необхідні системні заходи для створення сприятливих умов, які будуть стимулювати інноваційний розвиток та економічне зростання промислового виробництва в Україні.

Література:

1. О.О. Смірнов. Інноваційна активність персоналу як джерело зростання конкурентних переваг підприємства / Актуальні проблеми економіки. – 2004.– №11.– с. 116–125.
2. Стасовський Ю. Стратегія інноваційного розвитку гірничо–металургійного комплексу регіону / Економіка України. – 2005. – №2. – с. 29–37.
3. О. Мазур. Інноваційне підприємництво в структурі малого бізнесу в Україні / Економіка України. – 2005. – №3. – с. 36–41.
4. Ляшенко В.И., Хахулин В.В. Экономико–правовое обеспечение развития субъектов малого предпринимательства. – Донецк: ИЭПИ НАН Украины, ООО «Юго – Восток, Лтд», 2001. – 456 с.
5. Либерников В. Укрепление конкурентоспособности малых и средних предприятий на международных рынках / Проблемы теории и практики управления. – 1997. – №5. – с. 86–89.
6. Статистичний щорічник Луганської області за 2004 рік. Частина II. За ред. Пілієва С.Г. Луганськ, 2005. – 553 с.